

فصلنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره سوم (پیاپی ۱۱) پاییز ۱۳۹۹، صص ۲۸۰۵-۲۷۹۱
 تحلیل مقایسه ای مبانی قانونی مسئولیت مدنی ورزشکاران ناشی از ترک کمک به مصدومین حوادث ورزشی با تکیه بر
 قانون فیفا مصوب ۲۰۱۹ و لحاظ ورزش فوتبال در سیستم فقهی و حقوقی ایران و فرانسه

امید یزدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۰

علیرضا انتظاری نجف آبادی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۲

دکتر سید وحید لاجوردی^۳

چکیده

در حوزه ورزش رعایت رفتار حرفه‌ای و اخلاقی یکی از تکالیف مهم ورزشکاران می‌باشد به این دلیل موضوع کمک به مصدومین به‌عنوان یک رفتار و منش جوانمردانه و مسئولیت مدنی ناشی از آن از اهمیت خاصی در این حوزه اجتماعی برخوردار می‌باشد زیرا ترویج چنین ترک فعلی پیامدهای زیان‌باری در جوامع ورزشی و به تبع آن در اجتماع در پی خواهد داشت، اگرچه در قانون‌گذاری اخیر فیفا در سال ۲۰۱۹ و ماده واحده‌ی قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۵۴/۳/۵ و ماده ۶۲ اصلاحیه ژوئن ۱۹۶۰ قانون جزایی فرانسه به‌صراحت به این پدیده زیان‌بار ورزشی تصریح نشده‌است و لحن مواد به گونه‌ای است که انصراف از آن دارد اما با لحاظ رفتار حرفه‌ای در دفع اضرار از دیگری و برخی مواد قانونی در هر دو سیستم حقوقی ایران و فرانسه می‌توان تکلیف به کمک به مصدومین ورزشی و ضمانت اجرایی انضباطی، کیفری و مدنی را دریافت. در این مقاله با روش توصیفی تحلیلی و با رویکردی استنباطی در بسیاری از مواد قانونی این مهم اثبات می‌شود بر اساس مبانی قانونی نجات جان مصدومین ورزشی از خطرات قریب الوقوع در راستای حفظ حیات به‌عنوان مهم‌ترین حقوق انسانی و ورزشی لازم است و هیچ‌گونه استثنایی در این باره من جمله کسب افتخارات ملی و بین‌المللی وجود ندارد.

واژگان کلیدی: ترک کمک، مصدوم، مسئولیت مدنی، زیان‌بار، رفتار اخلاقی

^۱ گروه حقوق، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

^۲ گروه حقوق، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران.

^۳ گروه حقوق، واحد نراق، دانشگاه آزاد اسلامی، نراق، ایران.

انجام فعالیت‌های ورزشی، لزوم تعاون و دفع اضرار از ورزشکاران همراه با تکالیف و حقوقی است که در پرتو آنها اهداف پسندیده همچون سلامتی، دوستی، نشاط و تقویت قوای جسمانی محقق می‌شود. دولت‌ها هم در تأمین نیازهای جامعه و وصول به این اهداف، فعالیت‌های ورزشی را به صورت مشروط می‌پذیرند، اگرچه در قوانین تمامی حقوق و تکالیف پیش‌بینی نمی‌شود اما احکام بسیاری از موضوعات را می‌توان از عرف ورزشی به‌عنوان یکی از منابع مهم حقوق استخراج کرد. همچنان که اقتضای رفتار متعارف ورزشی کمک به مصدومین است و به‌عنوان یک رفتار اخلاقی پسندیده در تمامی سیستم‌های حقوقی دنیا من جمله ایران و فرانسه مطرح می‌باشد. در مواردی که ورزشکاران با ارتکاب فعل مثبت غیر ورزشی موجب زیان به دیگری می‌شوند تردیدی در تحقق تقصیر نیست اما آیا ترک فعل ورزشی تقصیر محسوب می‌شود تا قابلیت ورود زیان به دیگری را داشته باشد؟ آیا بین زیان و ترک فعل رابطه سببیت ایجاد می‌شود تا بر مبنای آن مسبب را مسئول دانست؟ در سیستم حقوقی ایران و فرانسه در این باره با توجه به عدم نص قانونی اتفاق نظر وجود ندارد لذا در این تحقیق ضمن سه بخش به ترتیب به تکالیف ورزشکاران، مبانی قانونی مسئولیت مدنی ناشی از ترک کمک و پیامدهای زیان‌بار ناشی از ترک کمک پرداخته می‌شود.

۲- تکالیف ورزشکاران

۲-۱- مشارکت ورزشی

تعاون و مشارکت ورزشکاران برای یک رقابت سالم، عادلانه، مطمئن و مفرح بخش مهم‌ترین مبانی است که می‌توان برای وجوب تکلیف کمک‌رسانی به مصدومین در نظر گرفت، زیرا ورزشکاران بر مبنای همین تکلیف با حضور در کنار یکدیگر می‌توانند به یک فعالیت ورزشی سالم، برابر و مطلوب در راستای تأمین نیازهای ورزشی خود دست یابند، اگرچه تمایلات درونی و ظاهری هر ورزشکار با یکدیگر متفاوت می‌باشد اما تأمین آن‌ها صرفاً در گرو فعالیت‌های ورزشی امکان‌پذیر است به این دلیل تعاون و مشارکت ورزشی به‌عنوان یک نیاز ضروری و شرط متعالی ورزشکاران را به یکدیگر نزدیک و گرد هم جمع می‌کند (طوسی، ۱۳۵۶: ۲۵۸) همچنان که افراد دیگر جامعه هم حسب طبیعت و خصائص اجتماعی خود برای رفع نیازها، تمایلات و خواست‌های درونی، عاطفی و مادی چنین نیازمندی دارند زیرا انسان یک موجود اجتماعی است (جوان، ۱۳۲۷: ۲۳۳) و بسیاری از حقوق‌دانان (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۵۸) در توجیه بسیاری از نظریات خود پیرامون مسائل مسئولیت مدنی به تعاون اجتماعی استدلال می‌کنند. در حقوق فرانسه تعاون اجتماعی وجود برخی تکالیف به معنای اعم را توجیه می‌سازد (دل وکیو، ۱۳۸۰: ۱۳۳) برخی از صاحب‌نظران فرانسوی (monreal, ۱۹۸۴: ۳۵) معتقدند زندگی اجتماعی مشارکت و تعاون اعضای خود را می‌طلبد به این دلیل هر فردی تا به‌طور دقیق به تکالیف خود عمل نکند اهداف آن محقق نمی‌شود و از آنجا که نقض تکالیف اجتماعی به معنای اعم نقض الزامات عمومی است. خود نوعی تقصیر محسوب خواهد شد (carbonnier, ۱۹۹۶, vol 4: ۳۳۱) و همچنان که برخی دیگر از

حقوق دانان (۳۹۷: ۵، vol ۱۹۹۱، mazeaud) گفته‌اند ترک فعل در هر مورد موجب نقض تکالیف شود مسئولیت‌آور می‌باشد ولو این که این تکلیف مبتنی بر مشارکت اجتماعی و یا تبعیت از بایدهای عمومی می‌باشد.

۲-۲- رعایت عرف ورزشی

ورزشکاران در رابطه با خود پای‌بند به رعایت عرف حرفه‌ای و به‌ویژه اخلاق و منش ورزشی می‌باشند و مهم‌ترین مشخصه آن وجود تکلیف در حفظ جان یکدیگر در فعالیت‌های ورزشی می‌باشند حال در مواردی که به یکی از ورزشکاران آسیب بدنی وارد می‌شود اقتضای رفتار حرفه‌ای، عرف ورزشی و رفتار متعارف کمک به زیان‌دیده یا مصدوم می‌باشد همچنان که بازیکنان فوتبال باید در چنین فرضی از ادامه بازی و رقابت خودداری کند تا زمینه حضور کادر درمانی فراهم شود در غیر این صورت بازی متعارف در راستای تندرستی و نشاط روحیه نخواهد بود (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۳۷۸) بلکه عنوان تقصیر هم به خود می‌گیرد و همچنان که برخی از حقوق‌دانان (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۹۰ و ۱۹۱) گفته‌اند این تقصیر در عرف حرفه‌ای یک تقصیر سنگین محسوب می‌شود ولو این که ممکن است برای افراد عادی جامعه در موارد مشابه تقصیر سبک محسوب شود. حوزه ورزش به‌عنوان یک اجتماع کوچک بر مبنای تعاون و همیاری افراد استوار است (قاسم زاده، ۱۳۹۰: ۵۷ و ۵۸) به این دلیل هر ورزشکار ملزم به حفظ جان دیگران می‌باشد (فارسانی، ۱۳۸۷: ۳۸) در حقوق فرانسه تقصیر افراد حرفه‌ای بسیار متفاوت از تقصیر افراد عادی یا غیرحرفه‌ای است زیرا رعایت اصول، اخلاق و عرف ورزشی به‌عنوان یک الگوی متعارف رفتاری در جامعه بویژه ورزشی مطرح می‌شود به این دلیل از کوچکترین رفتار غیر عرفی یا غیر متعارف چشم‌پوشی نمی‌شود.

(le Tourneau, ۱۹۷۶: ۳۷۹۰) در ورزش فوتبال عدم پرتاب توپ به خارج از زمین در هنگام مصدومیت یک رفتار غیر حرفه‌ای و غیر عرفی می‌باشد (mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵: ۵۲۳) زیرا در چنین مواردی عدم رعایت احتیاط‌های لازم از نظر عرف ورزشی تجاوز از قواعد الزامی و با ضمانت اجرایی است (savatier, ۱۹۷۴, vol ۲: ۸۸۵) به این دلیل تقصیر بارز و موجب مسئولیت است (marty, ۱۹۶۱, vol ۲: ۴۱۶)

۲-۳- حفظ حیات ورزشکاران

حق حیات یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین حقوق هر انسان است زیرا حقوق دیگر به آن وابسته می‌باشند (طباطبایی مومنی، ۱۳۷۰: ۲۲) و به آن حق برتر هم گفته می‌شود (جعفری تبار، ۱۳۸۳، ۴۳) ماده ۳ اعلامیه حقوق بشر مقرر می‌دارد «هر فرد دارای حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی است» و بند ۱ ماده ۶ میثاق بین‌المللی مدنی و سیاسی مقرر می‌دارد «حق زندگی از حقوق ذاتی شخص انسان است این حق باید به موجب قانون حمایت شود هیچ فردی را نمی‌توان خودسرانه در زندگی محروم کرد» با لحاظ دو ماده فوق در برابر حق حیات تکلیف به حفظ آن وجود دارد (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۱۲) حق حیات به‌عنوان یکی از موهبت‌های الهی در اختیار افراد جامعه قرار دارد به این دلیل هیچ انسانی مجاز نیست به این حق تعرض کند و یا نسبت به آن بی‌تفاوت باشد اگرچه درباره حفظ حیات اتفاق نظر وجود ندارد (فارسانی، ۱۳۸۷: ۱۱۷) اما حفظ آن داخل در تکلیف عدم اضرار به دیگری به‌معنای عام قرار می‌گیرد به عبارت دیگر هر فرد تکلیف دارد از ورود یا تشدید اضرار جانی به دیگری خودداری کند در نتیجه بی‌تفاوت بودن به مصدوم یا عدم کمک به او در صورت توانایی موجب مسئولیت خواهد بود. در

حقوق فرانسه همانند حقوق ایران و هر سیستم حقوقی دیگر حفظ حیات دیگری در صورت توانایی از الزامات قانونی است و تعرض به آن جزو تقصیرات سنگین و غیرقابل اغماض محسوب می‌شود زیرا با نظم عمومی در تعارض قرار می‌گیرد و از آنجا که تقصیر سنگین یا در حکم عمد دامنه‌ای گسترده دارد (carbonnier, ۱۹۹۶, vol ۴:۲۷۴) می‌توان ترک کمک به مصدومین ورزشی را داخل در این تقصیرات برشمرد به این دلیل برخی از حقوق‌دانان فرانسوی (mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵:۱۵۴) قرارداد عدم مسئولیت درباره ورود یا تشدید زیان جسمانی که منجر به عدم کمک می‌شود را نوعی تقصیر عمدی و یا انگیزه ای ارتکاب فعل زیان‌بار می‌دانند. هنگامی که بازیکن فوتبال نیاز به کمک دارد و بازی‌کنان دیگر از کمک خودداری می‌کنند و از این طریق سبب تشدید زیان را فراهم می‌سازند گفته می‌شود در این قسمت قصد ورود زیان دارند و همین موجب تقصیر عمدی می‌شود به این دلیل بسیاری از حقوق‌دانان (terre, ۱۹۹۹:۴۵۰) چنین قراردادی را که موضوع آن سلب مسئولیت درباره صدمات مربوط به جسم و جان می‌شود را باطل و فاقد اثر حقوقی می‌داند زیرا هر قراردادی که موجب ورود زیان بر بدن شود اضرائی است و دلالت به قصد قانون شکنی و تمرد دارد.

۳- مبانی قانونی مسئولیت مدنی ورزشکاران ناشی از ترک کمک به مصدومین ورزشی

۳-۱- آیین‌نامه انضباطی فیفا

۳-۱-۱- بند یک ماده ۱۱ آیین‌نامه انضباطی فیفا

بند یک ماده ۱۱ آیین‌نامه انضباطی فیفا مصوب ۲۰۱۹ مقرر می‌دارد « فدراسیون‌ها و باشگاه‌ها همین‌طور بازی‌کنان، مقامات و هر عضو و یا شخص دیگر که از طرف آن‌ها مسئولیت دارد باید به قوانین بازی و همچنین اساسنامه فیفا و آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها احترام بگذارند و از اصول جوانمردی، وفاداری و صداقت پیروی کنند...» فیفا مسئولیت سازماندهی و نظارت بر رقابت‌های بین‌المللی ورزش فوتبال را برعهده دارد و ایران و فرانسه هم به‌عنوان یکی از اعضای آن تکلیف به رعایت قوانین فیفا را دارند حال یکی از این قوانین همچنان که در بند فوق منعکس است رعایت بازی جوانمردانه فوتبال در رقابت‌های داخلی و خارجی است زیرا بازی جوانمردانه موجب ترویج فرهنگ صحیح ورزشی و احترام گذاشتن به بازیکن هم‌تیمی و حریف و در نهایت ایجاد یک الگو و منش رفتاری مطلوب اجتماعی می‌شود به این دلیل در مواردی که بازی‌کنان فوتبال در مواقع مصدومیت بازیکن هم‌تیمی یا حریف خود بی‌تفاوت به بازی می‌پردازند قطعاً پیامدهای زیان‌بار ورزشی و اجتماعی بدنبال خواهد داشت و علاوه بر این که موجب بدنامی ورزش فوتبال می‌شود زمینه اثرگذاری فعل زیان‌بار را فراهم می‌سازد و هرگاه عدم رعایت بازی جوانمردانه در موقع بروز خطر موجب ایجاد یا تشدید خطر شود موجب غیر مشروع شدن این ورزش هم خواهد شد.

۳-۱-۲- بند (ب) ماده ۱۲ آیین‌نامه انضباطی فیفا

بند (ب) ماده ۱۲ همان آیین‌نامه مقرر می‌دارد « سوء رفتار بازی‌کنان و مسئولین: ۱- بازی‌کنان و مقامات ممکن است به دلیل سوء رفتارهای مشخص‌شده در پایین محروم و یا جریمه شدند... (ب)- حداقل یک بازی یا یک دوره زمانی مشخص برای رفتار غیرورزشی علیه رقیب یا اشخاص دیگر به‌جز مسئولان بازی ... خطای ورزشی را عرف و عادت مشخص می‌کند اما این عرف به وسیله فدراسیون بین‌المللی فوتبال یا فیفا و در قالب مجموعه‌هایی همانند قوانین ضبط و ثبت می‌شود (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۱۳۹۶) یکی از خطاهای ورزش فوتبال رفتار غیر ورزشی است رفتاری که بازی‌کنان فوتبال متعارف انجام نمی‌دهند همچنان که هر بازیکن فوتبال باید مراقبت و احتیاط‌های لازم را در بروز یک حادثه زیان‌بار انجام می‌دهد زیرا هدف ورزش فوتبال تامین سلامتی و ایمنی بازیکنان است (مقداد، ۱۳۹۳: ۳۲) حال اگر بازیکن فوتبال در هنگام مصدومیت بازیکن هم‌تیمی خود یا تیم مقابل به رقابت ادامه دهد مرتکب رفتار غیرورزشی می‌شود زیرا احتمال تشدید و یا سلب حیات وجود دارد و برخی از حقوق‌دانان (امامی، ۱۳۷۴، ج ۲: ۲۱۱) با توجه به عدم وجود منفعت ورزشی بسیاری از موضوعات و مسائل داخل در این حوزه را مورد ارزیابی قرار می‌دهند و برخی دیگر (عدل، ۱۳۷۳: ۳۳۰ و شاه باغ، ۱۳۷۶، ج ۲: ۵۹۰) هم در این راستا عمل کرده‌اند و برخی (malaurier, ۱۹۹۲: ۳۵) هم دلیل آن را چنین بیان کرده‌اند باید بین مصلحت ورزشی و ضرر ناشی از پیامدهای احتمالی آن تعادل برقرار باشد حال اگر چنین تعادلی نباشد و جنبه مفسده بیش از مصلحت باشد از دعوای جبران خسارت چشم‌پوشی نمی‌شود (le Tourneau, ۱۹۷۶: ۶۷۷) حال در مواردی که یک خطای ورزشی علاوه بر این‌که تجاوز به قواعد بازی و رعایت نکردن احتیاط در کمک رساندن به مصدوم ورزشی است و مورد تأیید ورزشکاران معقول و متعارف نیست (mazead, ۱۹۹۱, vol ۵: ۲-۵۳۲) موجب اخلال در ارزش‌ها و اعتبارات جامعه ورزش فوتبال می‌شود قطعاً تقصیر ورزشی مسلم است و ممکن است علاوه بر مسئولیت انتظامی موجد مسئولیت مدنی و کیفری هم بشود آنچه که اصولاً مورد توجه دادگاه‌ها قرار می‌گیرد (malaurie, ۱۹۹۲: ۳۵)

۲-۳- اصل چهلم قانون اساسی

اصل چهلم قانون اساسی مقرر می‌دارد «هیچ‌کس نمی‌تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به‌غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد» تکلیف به عدم اضرار به دیگری در تمامی ورزش‌ها به‌ویژه فوتبال و در راستای اصل حسن‌نیت، احتیاط و اجتناب و پیشگیری از زیان مطرح می‌باشند و باتوجه به اصول فوق به‌عنوان یکی از الزامات قانونی، عرفی و اخلاقی ضمان آور می‌باشند، اگرچه بازی‌کنان فوتبال حق دارند در چهارچوب قوانین و مقررات ورزشی به فعالیت بپردازند اما اعمال این حق بدون حد و مرز نیست (سبزواری، ۱۴۲۳، ج ۲: ۶۳۶ و ۶۳۷) حال در مواردی که بازی‌کنان فوتبال در فرض مصدومیت بازیکن دیگر به بازی یا رقابت ادامه می‌دهند و از این طریق مانع حضور کادر درمانی و اقدامات اورژانسی به‌موقع می‌شوند از حق فعالیت ورزشی خود سوءاستفاده کرده‌اند و این به‌منزله خروج از حدود متعارف خواهد بود (شهید ثانی، ۱۴۱۳، ج ۱۲: ۱۶۸) و چون داخل در اذن شرعی و قانونی قرار نمی‌گیرد موجب ضمان می‌باشد (مکارم شیرازی، ۱۴۱۱، ج ۲: ۳۹ و ۴۰) و البته برخی از فقها (بجنوردی، ۱۴۲۴، ج ۶: ۳۸۴) ضمان را بر مبنای عرف عقلا یا منطق اجتماعی هم توجیه ساخته‌اند. در حقوق فرانسه اعمال حق در چهارچوب قانون و عرف از اسباب رافع ضمان است (mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵: ۴۵۵) اما سوءاستفاده از حق یا آزادی تقصیر بشمار می‌آید و موجب مسئولیت می‌شود (flour, ۲۰۰۹, vol ۴: ۱۲۰) پلانیول حقوق‌دان مشهور فرانسوی معتقد است هر جا که سوءاستفاده از حق آغاز می‌شود حق به پایان می‌رسد و نمی‌توان

از اعمال حق توأم با سوءاستفاده از حق سخن گفت به این دلیل غیر قابل رد است که یک عمل نمی‌تواند هم مطابق حقوق هم مغایر آن باشد (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۲۷۲) در مواردی که زبانی به بازیکن فوتبال وارد می‌شود و احتمال تشدید آن وجود دارد دیگر نمی‌توان ادعای اعمال حق فعالیت ورزشی در تداوم آن داشت بلکه اقتضای چنین وضعیتی توقف بازی است زیرا حق فعالیت ورزشی با حق حیات در تعارض قرار می‌گیرند در نتیجه حق حیات به‌عنوان ملکه حقوق بر حق فعالیت ترجیح داده می‌شود به این دلیل هرگاه بازیکنان فوتبال چنین نکنند اعمال حق جنبه تقصیر، سوءاستفاده از حق و سوءنیت در اضرار به دیگری می‌یابد و بدیهی است برای اعمال کننده ایجاد ضمان کند (Mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵: ۴۵۷) زیرا او تکلیف به عدم اضرار دارد و یا حقوق او همراه با تکلیف و عدم اضرار بوده است (flour, ۲۰۰۹, vol ۴: ۱۲۴-۱۲۵)

۳-۳- قانون مدنی

۳-۳-۱- ماده ۹۵۲ قانون مدنی

در فقه امامیه درباره ضمان ناشی از ترک فعل اتفاق نظر وجود ندارد (نجفی، ۱۳۶۷، ج ۴: ۱۵۴) اما بسیاری از فقها (علامه حلی، ۱۴۲۲، ج ۵: ۵۵۱) معتقدند در مواردی که شخص مضطر نیاز به کمک داشته باشد بر توانمند کمک واجب است زیرا دفع ضرر از افراد جامعه تکلیفی شرعی، اجتماعی و عرفی می‌باشد و برخی دیگر (شهیدثانی، ۱۴۱۳، ج ۱۲: ۱۵۴) مبنای تکلیف را قاعده لاضرر می‌دانند اما باید گفت در فقه امامیه مبنای ضمان قابلیت استناد عرفی است به این دلیل در مواردی که زیان قابلیت استناد عرفی به ترک فعل را می‌یابد برای ترک کننده ایجاد مسئولیت می‌کند به این دلیل برخی از فقهای امامیه (نجفی، ۱۳۶۷، ج ۴: ۱۵۴) معتقدند آن دسته از فقهایی که ترک فعل را موجب ضمان نمی‌دانند از این حیث است دلیل وقوع زیان به‌جز ترک فعل است وگرنه در مواردی که ترک فعل سبب وقوع ضرر است و در رابطه سببیت تردید وجود ندارد بدون تردید نظر به ضمان می‌دهند اما برخی (خوئی، بی تا، ج ۲: ۲۴۴ بعد) مبنای تقصیر را تعدی و تفریط می‌دانند به‌طور مثال در مواردی که بازیکن فوتبال دچار عارضه ایست قلبی می‌شود و ادامه بازی موجب سلب حیات او می‌گردد قطعاً زیان مستند به ترک فعل بازیکنان فوتبال خواهد بود و بعنوان مصادیق تقصیر یا تعدی و تفریط خواهد بود. در حقوق ایرا هم ماده ۹۵۲ قانون مدنی مقتبس از فقه امامیه مقرر می‌دارد «تفریط عبارت است از ترک عملی که به‌موجب قرارداد یا متعارف برای حفظ مال غیر لازم است» اما به‌طور کلی باید گفت تفریط نوعی تقصیر است و جنس آن ترک فعل می‌باشد (قاسم زاده، ۱۳۹۰: ۱۱۲) و تقصیر در ترک فعل زمانی محقق می‌شود شخصی کاری را به‌موجب قانون یا قرارداد یا عرف باید انجام دهد اما انجام نمی‌دهد (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۶۹) همچنان که عرف ورزشی در مواقع مصدومیت ورزشکاران حکم بر کمک‌رسانی دارد. اگرچه در ماده ۹۵۲ قانون مدنی چگونگی تشخیص به حدود متعارف یا همان عرف مشخص نشده است اما ملاک انسانی متعارف، معقول و محتاط است که نماینده مظهر اخلاق و رسوم اجتماعی و یا ورزشی است (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۳۴۴) البته در ماده ۹۵۲ ذکری از قانون نشده است و ممکن است این ابهام ایجاد شود فوق صراً درباره مسئولیت قراردادی است اما همچنان که برخی از حقوق‌دانان (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۶۹) گفته‌اند نقض قانون همانند قرارداد در یک جامعه متمدن بر خلاف رفتار متعارف است به این دلیل شمول ماده ۹۵۲ مسئولیت مدنی هم خواهد بود بنابراین در بازی فوتبال هرگاه بازیکنان در بروز حادثه زیان‌بار حدود متعارف ورزشی را رعایت نکنند و به نوعی مرتکب نقض الزامات قانونی شوند همین موجب تحقق تقصیر ورزشی می‌شود. در حقوق فرانسه ماده ۱۳۸۳ سابق یا ۱۲۴۱ قانون مدنی مصوب

۲۰۱۶ مقرر می‌دارد «هر کس نه تنها مسئول خسارت ناشی از فعل خود است بلکه مسئول ضرر ناشی از بی‌مبالاتی و بی‌احتیاطی خود نیز می‌باشد» و به موجب بند ۲ ماده ۱۳۵۲ طرح مقدماتی اصلاح قانون مدنی فرانسه ۲۰۱۶ «تقصیر عبارت است از نقص یک قاعده رفتاری تحمیل شده به وسیله قانون یا آئین‌نامه یا انجام ندادن تکلیف کلی احتیاط و مراقبت» اگرچه در دو ماده فوق ملاک در تشخیص بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی یا نقص قاعده رفتاری تحمیل شده مشخص نیست اما برخی از حقوق دانان ملاک را رفتار متعارف اجتماعی یک شخص آگاه می‌دانند و این همان پذیرش نوعی تقصیر است که به موجب آن هر شخصی از رفتار متعارف تجاوز کند مقصر شناخته می‌شود (flour, ۲۰۰۹:۱۰۱) در این سیستم حقوقی رویه قضایی برای تکالیف قانونی افراد تفسیر موسع دارد (mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵: ۴۷۸) به این دلیل در هر مورد شخص حدود متعارف اجتماعی به معنای اعم را عمل نکند همچنان که ترک فعل منجر به نقص رفتار متعارف ورزشی یا حرفه‌ای شود بدون تردید موجب مسئولیت می‌شود زیرا استدلال این است عدم رعایت حدود متعارف به منزله عدم رعایت الزامات قانونی است همچنان که در رأی ۱۷ ژوئیه ۱۹۵۳ منعکس می‌باشد. بسیاری از حقوق دانان ترک فعل را در مواردی که الزام عرفی و حرفه‌ای برای انجام فعل وجود دارد تقصیر می‌دانند اما در مواردی که الزام وجود ندارد ترک فعل طبق اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادی الزام آور نمی‌باشد به این دلیل ترک کننده مسئولیتی نخواهد داشت. (brun, ۲۰۰۱: ۲۲۶) اما بین ترک فعل الزامی و ترک فعل محض تفاوت قائل می‌باشند (mazeaud, ۱۹۹۱: ۴۵۰) زیرا در اولی الزام قانونی یا قراردادی یا حرفه‌ای وجود دارد اما در دومی چنین الزامی وجود ندارد به این دلیل شخص اصولاً مجاز به ترک فعل می‌باشد. (terr. ۱۹۹۹: ۶۹۰).

۳-۲- ماده ۳۳۱ قانون مدنی

ماده ۳۳۱ قانون مدنی مقرر می‌دارد «هر کس سبب تلف مالی بشود باید مثل یا قیمت آن را بدهد و اگر سبب نقص یا عیب آن شده باشد باید از عهده نقص قیمت آن برآید» این ماده برگرفته شده از قاعده تسبیب است. ایجاد سبب‌سازی یا تمهید مقدمه به شرط قابلیت استناد زیان به فعل یا ترک فعل زیان‌بار موجب ضمان است (نجفی، ۱۳۶۷، ج ۳۷: ۵۴) و همچنان که برخی از فقها (رشتی، ۱۳۸۸: ۳۱) گفته‌اند در چنین وضعیتی رفتاری بر خلاف مروت و انصاف به وجود می‌آید و یا هم چنان که برخی فقها (علامه حلی، ۱۴۲۲، ج ۴: ۵۲۵) گفته‌اند رفتاری قابل پیش‌بینی به وجود می‌آید و همین قضاوت عرف را بر ضمان متمایل می‌سازد حال در مواردی که بازی‌کنان فوتبال به تکلیف حرفه‌ای، اخلاقی و حدود متعارف فعالیت ورزشی عمل نمی‌کنند و زمینه تشدید زیان یا مصدومیت را فراهم می‌سازند مرتکب رفتار غیر ورزشی می‌شوند و بدیهی است اقتضای این رفتار ضمان باشد و از طرف دیگر در مواردی که بازی‌کنان فوتبال می‌توانند با توقف بازی زمینه کمک به مصدوم بازی را فراهم سازند و چنین نمی‌کنند در عرف مرتکب ظلم و ستم یا عدوان هم شده‌اند همچنان که برخی از فقهای امامیه (رشتی، ۱۳۸۸: ۳۱) به آن تصریح داشته‌اند و نظر به این که به حکم عرف تشدید زیان قابل پیش‌بینی است و بین زیان و ترک کمک رابطه سببیت برقرار می‌شود (بادینی، ۱۳۸۴: ۱۹۸) لذا تردیدی در ضمان نخواهد بود (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۱۶۰) در حقوق فرانسه به موجب ماده ۱۳۸۲ قانون مدنی سبب‌سازی در وقوع یک زیان موجب مسئولیت است و در احراز تقصیر رفتار عامل زیان بر اساس پدر خوب خانواده مقایسه می‌شود (mazeaud, ۱۹۹۱, vol ۵: ۴۲۸) بدیهی است در فرضی که بازیکن فوتبال مرتکب ترک کمک به مصدوم می‌شوند با توجه به این معیار به عنوان یک سبب مؤثر،

اثرگذار و زمینه‌ساز در قسمت تشدید زیان مورد شناسایی قرار می‌گیرند و از طرف دیگر در چنین وضعیتی محیط خطرناک در قسمت تشدید به وجود می‌آید به این دلیل حالت سکون و انفعال همراه خود ضمان می‌آورد.

(marty et.rynaud, ۱۹۶۲:۳۷۲) و برخی از حقوق‌دانان (carbonnier, ۱۹۹۶, vol ۴: ۶۸۷) دلیل آن را نقض تکالیف عرفی و متعارف می‌دانند در این سیستم حقوقی هر سببی به‌عنوان یک عامل زیان‌بار در جمله مسئولین قرار نمی‌گیرد زیرا احراز رابطه سببیت عرفی لازم است اما اگر ثابت شود سبب نقش اصلی و تعیین‌کننده در وقوع یک زیان دارد و یا زیان به نوعی به سبب مربوط می‌شود بر مبنای نظریه علت فاعلی مسئول جبران خسارت خواهد بود (flour, ۲۰۰۹: ۱۶۲-۱۶۳)

۳-۴- قانون مسئولیت مدنی

ماده یک قانون مسئولیت مدنی مقرر می‌دارد «هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی لطمه وارد نماید که به‌موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد» برخی حقوق‌دانان (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۷۱ و کاتوزیان، ۱۳۸۳، ج ۱: ۲۲۳) معتقدند مبنای مسئولیت تقصیر است اما همچنان که برخی از حقوق‌دانان (باریکلو، ۱۳۸۹: ۵۴) گفته‌اند مبنای قاییت استناد عرفی است زیرا طبق قسمت پایانی ماده فوق عامل زیان در صورتی مسئول جبران خسارت خواهد بود که زیان قابلیت استناد عرفی به ترک فعل را داشته باشد و از طرف دیگر تقصیر طریق احراز رابطه سببیت است (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۷۳) به این دلیل ویژگی نظریه مبنایی مسئولیت را ندارد بنابراین در مواردی که ترک کمک به مصدومین بازی فوتبال موجب وقوع زیان جسمانی می‌شود و زیان قابلیت استناد عرفی به ترک کمک را می‌یابد نباید تردیدی در مسئولیت داشت از همه مهم‌تر ترک فعل تحت عنوان فعل بدون مجوز قانونی درمی‌آید هم چنان‌که در ماده یک قانون مسئولیت مدنی به آن تصریح شده است در حقوق فرانسه ترک فعل محض مسئولیت‌آور نیست و در بسیاری از آرا من‌جمله رأی شعبه مدنی مورخ ۹ ژانویه ۱۹۳۰ مأمور بانک ملزم به احراز هويت سپرده‌گذار نیست یا به‌موجب رأی شعبه مدنی مورخ ۲۰ اکتبر ۱۹۳۵ پدر طبیعی با عدم شناسایی فرزند خود مرتکب تقصیر نشده است تا بحث مسئولیت مطرح شد اما هر گاه ترک فعل به‌همراه الزامات قانونی و عرفی باشد تحت شمول ماده ۱۳۸۳ قانون مدنی فرانسه مصوب ۱۸۰۵ درمی‌آید و ترک کننده به دلیل عدم رعایت احتیاط و یا بی‌مبالاتی مسئول جبران خسارت خواهد بود (flour, ۲۰۰۹, vol ۵: ۱۹۹) همچنان که در رأی شعبه یک مدنی ۲۶ مارس ۱۹۹۶ ترک تکالیف حرفه‌ای به دلیل نقض رفتار متعارف موجب مسئولیت شد یا در رأی شعبه دوم مدنی ۱۰ ژوئیه ۲۰۰۴ فروشنده به دلیل عدم بیان واقعیت در مورد اوصاف خودرو مسئول شناخته شده است بنابراین ترک فعل به‌موجب قوانین جاری و رویه قضایی در صورتی که منشأ وقوع زیان شود مسئولیت‌آور است (carbonnier, ۱۹۹۶, vol ۴: ۲۲۱) و این چیزی جز نظریه مبنایی قابلیت استناد عرفی نیست.

۳-۵- قانون مجازات اسلامی

۳-۵-۱- بند (ث) ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی

بند (ث) ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مقرر می‌دارد «علاوه بر موارد مذکور در مواد قبل ارتکاب رفتاری که طبق قانون جرم محسوب می‌شود در موارد ذیل قابل مجازات نیست ... (ث) عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن مشروط بر اینکه سبب حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم

مغایر موازین شرعی نباشد» برخی از حقوق دانان (آقایی بنا، ۱۳۷۸: ۱۸-۱۹) معتقدند رضایت ورزشکاران مبنای اصلی عدم مسئولیت مدنی می‌باشد و برخی هم (ره پیک، ۱۳۸۷: ۸۴) معتقدند رضایت باطنی در انجام فعالیت‌های ورزشکارها کارهای را مباح می‌سازد که خارج از چهارچوب عملیات ورزشی خطاست. اگرچه ماده فوق ناظر بر امور کیفری است اما از ملاک آن می‌توان عدم مسئولیت مدنی ورزشکاران را هم احراز کرد (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۳۹۸) در مواردی که فعالیت ورزشی موجب تشدید زیان به ورزشکار دیگر می‌شود نمی‌توان فعالیت را مشروع دانست تا مدعی عدم مسئولیت شد از طرف دیگر رضایت مصدوم به فعالیت‌های مجاز و متعارف تعلق می‌گیرد به این دلیل در مواردی که ترک کمک موجب تشدید اضرار می‌شود خارج از حدود فعالیت خواهد بود یا با مقررات ورزشی در تعارض قرار می‌گیرد و هم چنان‌که برخی حقوق دانان (مقدادی، ۱۳۹۳: ۱۳۶) گفته‌اند تردیدی در تقصیر ورزشی نیست.

۳-۵-۲- ماده‌ی واحده مصوب ۱۳۵۴

قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی مصوب ۱۳۵۴ مقرر می‌دارد «هر کس شخص یا اشخاصی را در معرض خطر جانی مشاهده کند و بتواند با اقدام فوری خود یا کمک طلبیدن از دیگران یا اعمال فوری به مراجع یا مقامات صلاحیت‌دار از وقوع خطر یا تشدید نتیجه آن جلوگیری کند بدون این‌که اقدام خطری متوجه خود یا دیگران شود...» در این ماده قانونی کمک رساندن به مصدوم جزو الزامات قانونی قرار می‌گیرد و البته شرایطی برای آن وجود دارد، اول: خطری متوجه بازیکن فوتبال مصدوم شود تا تکلیف یاری رساندن برقرار شود همچنان که مصدوم به دلیل شکستگی ساق یا نیاز به کمک داشته باشد. دوم: بازیکن فوتبال بتواند اقدام فوری در رفع خطر انجام دهد و این چیزی جز ترک بازی برای حضور کادر درمانی و انتقال مصدوم به مراکز درمانی نیست سوم: خطری متوجه بازیکن فوتبال کمک کننده نشود در حوزه ورزش و وقوع چنین خطری منتفی است به هر حال هرگاه بازیکن فوتبال در مواجهه با مصدومیت بازیکن دیگر و یا بروز عارضه‌ی بدنی ناگهانی هم چنان است از کمک رساندن خودداری کنند و امور عرفی آن ترک بازی می‌باشد قطعاً علاوه بر مسئولیت مدنی مسئولیت کیفری هم خواهد داشت، در حقوق فرانسه ماده اصلاحی ۶۲ قانون جزا فرانسه مصوب ۱۹۶۰ مقرر میدارد بدون خدشه به اعمال مواد ۱۰۳ و ۱۰۴ قانون حاضر، هرکس که عالم به جرمی که قبلاً شروع به ارتکاب آن شده و یا خاتمه یافته است، باشد در حالی که هنوز امکان ممانعت به عمل آوردن از وقوع آن یا کاهش آثار آن وجود داشته و یا این که می‌توانسته است دریابد که مجرمین یا یکی از آنها ارتکاب جرایم جدید را آغاز خواهند کرد و گزارش (این جرایم) می‌توانست مانع از وقوع آنان شود، ولی فوراً مقامات ذی صلاح اداری یا قضایی را از آنها آگاه نسازد، به مجازات حبس از یک ماه تا سه سال و جزای نقدی از ۳۶۰ فرانک تا ۱۵ هزار فرانک یا یکی از این دو مجازات به تنهایی محکوم خواهد گردید. اگرچه این قانون درباره شروع به جرم و تکلیف به ممانعت از تداوم آن می‌باشد ولی نکته مهم این است برای افراد جامعه الزام قانونی در جلوگیری از ورود اصل زیان، عدم تحقق و تشدید آن وجود دارد به این دلیل محدود به مورد خاص یا جرایم نخواهد بود پس با تسری حکم کلی با مبنای الزام قانونی در دفع اضرار می‌توان گفت در هر حوزه اجتماعی فعل زیانباری صادر شود و پیامدهای ناگواری داشته باشد افراد تکلیف ممانعت و جلوگیری از پیامدهای آن دارد.

۳-۵-۳- ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲

ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد «هرگاه کسی فعلی که انجام آن را برعهده گرفته یا وظیفه خاصی را در قانون برعهده‌ی او گذاشته‌است ترک کند و به سبب آن جنایتی واقع شود چنانچه توانایی انجام آن فعل را داشته باشد جنایت حاصل به او مستند می‌شود...» بسیاری از حقوق‌دانان (ره پیک، ۱۳۹۳: ۳۴ و ۳۵ و بهرامی احمدی، ۱۳۹۱: ۲۳۸) معتقدند ترک فعل که ترک تکالیف حرفه‌ای هم شامل آن شود در موارد وجوب قانون و عرف موجب مسئولیت است زیرا زیان قابلیت استناد عرفی به ترک فعل را می‌یابد و برخی دیگر (باریکلو، ۱۳۸۷: ۸۴ و حیاتی، ۱۳۹۲: ۱۵۱) نیز حکم مندرج در ماده فوق را مطابق با مقررات حقوقی و قواعد مسئولیت مدنی می‌دانند. اگرچه در ماده ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی از ترک فعل عرفی و من جمله ورزشی حرفه‌ای سخن به میان نیامده‌است اما با توجه به این‌که معیار تقصیر ورزشکار متعارف است و مواد ۹۵۱ و ۹۵۳ قانون مدنی هم صراحت در تقصیر حرفه‌ای دارد همچنان که برخی از حقوق‌دانان (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۱۷۵ و ۱۷۶) گفته‌اند ترک تکلیف عرفی موجب تقصیر و مسئولیت است. در حقوق فرانسه به موجب مواد ۶-۲۲۳ و ۷-۲۲۳ قانون جزا هم این تکلیف و ضمانت اجرایی آن وجود دارد.

۴- پیامدهای ترک کمک

۴-۱- غیرقانونی شدن فعالیت‌های ورزشی

در تمامی ورزش‌های کنونی اهداف پسندیده من جمله سلامتی، توان بخشی، همیاری، مشارکت و دوستی وجود دارد به این دلیل قانون‌گذاران در مقام تأمین نیازهای اجتماعی و تمایل شدید افراد جامعه و نیل به این اهداف فعالیت‌های ورزشی را می‌پذیرند (مقدادی، ۱۳۹۳: ۲۹) به این دلیل در برابر وقوع حوادث زیان‌بار ورزشی مجوزی وجود ندارد تا تداوم فعالیت در موارد مصدومیت مشروعیت داشته باشد. (آقایی نیایی، تا: ۳۱) ترک کمک و امداد رسانی موجب زیان‌بار بودن فوتبال خواهد شد بسیاری از حقوق‌دانان (اردبیلی، ۱۳۷۹، ج ۱: ۱۹۶) با توجه به بند (ث) ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی انتفای مسئولیت کیفری و مدنی ورزشکاران را به شرط روا و مشروع بودن فعالیت‌های ورزشی می‌دانند و برخی از حقوق‌دانان (زراعت، ۱۳۷۹: ۱۴۲۷) در موارد حوادث زیان‌بار آن را مخالف با موازین شرعی برشمردند برخی از فقهای امامیه (محقق حلی، ۱۳۸۹، ج ۲: ۲۲۵) دلیل آن را مفسده دانسته‌اند به این دلیل هر گاه در ورزش‌ها و رقابت‌ها ورزشی من جمله فوتبال بازیکنی مصدوم شود چون تداوم فعالیت جنبه زیان‌بار به خود می‌گیرد دیگر نفع فردی، عمومی و اجتماعی در آن وجود ندارد پس ممنوع خواهد بود و این را می‌توان پیامد ترک کمک در حوزه ورزش دانست (صدر، ۱۴۱۷، ج ۵: ۱۲۵ و ۱۲۶) زیرا اقتضای حکم وجوب در کمک به مصدوم موثر در رفع ممنوعیت خواهد بود در حقوق فرانسه قانون با ذکر مقررات قلمرو مشروعیت فعالیت‌های ورزشی را تبیین می‌کند (donne dieu, ۱۹۵۳: ۲۴۵) و در مواردی که تقصیر در ترک فعل مطرح می‌شود به اقدام زیان‌بار در مشروعیت فعل توجه میشود به این دلیل در مواردی که بازیکنان فوتبال مرتکب ترک کمک به مصدوم ورزشی می‌شوند بدون تردید در قسمت تشدید مرتکب فعل زیان‌بار نامشروع می‌شوند زیرا اقتضای رفتار ورزشی مشروع و اخلاقی از بین بردن یا محو کردن زیان می‌باشد (viney, ۱۹۹۸: ۳۲۷) در این‌گونه موارد چون الزام و تعهد طبیعی به دفع زیان وجود دارد (carbonnier, ۱۹۹۶, vol ۴: ۳۱۷) کوتاهی از آن قانون‌شکنی و مسئولیت‌آور خواهد بود. (carbonnier, ۱۹۹۶, vol ۴: ۶۸۷)

۴-۲- نقض تکلیف شرعی و قانونی

حدیث نبوی مشهور «لا ضرر ولا ضرار فی الاسلام» (کلینی، ۱۳۶۵، ج ۵: ۲۸۰) یکی از مبانی فقهی مسئولیت مدنی ناشی از ترک کمک به مصدومین ورزشی فوتبال می‌باشد اگرچه برخی از فقهای امامیه (خوانساری، ۱۴۱۸، ج ۳: ۴۲۰) معتقدند قاعده لاضرر جنبه بازدارندگی دارد و برخی دیگر (انصاری، ۱۴۱۴: ۱۳ و ۱۲) معتقدند قاعده لاضرر صرفاً حکم ضرری را برمی‌دارد به این دلیل قابلیت ایجاد ضمان ندارد اما برخی دیگر (سیستانی، ۱۴۱۴: ۲۹۴-۲۹۵) معتقدند شمول قاعده لاضرر محدود به رفع احکام نیست بلکه ویژگی اثبات احکام را هم دارد و برخی هم (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰: ۸۰) معتقدند با استفاده از تنقیح مناط و الغای خصوصیت می‌توان احکام وجودی و عدمی را از قاعده لاضرر دریافت اما همچنان که برخی از حقوق دانان (کاتوزیان، ۱۳۸۲، ج ۱: ۱۵۵) گفته‌اند محدود ساختن شمول قاعده لاضرر و نفی احکام از نقش اجتماعی آن در اجرای عدالت می‌کاهد و نهادی را که می‌توان پایه اصلی همزیستی در اجتماع و جنبه منافع و آزادی‌ها باشد در حصار از احتیاط و سنت‌گرایی محفوظ می‌کند بنابراین باید گفت طبق قاعده لاضرر هم بازی‌کنان فوتبال نباید در فعالیت‌های ورزشی خود به بازیکن دیگر ضرری نامشروع وارد سازند همچنان باید از ورود ضرر به دیگران جلوگیری کند آنچه که در اصل چهلم قانون اساسی هم منعکس است بنابراین کمک رساندن به مصدومین ورزشی یک تکلیف شرعی و قانونی است و با توجه به این‌که قاعده لاضرر اثبات حکم وضعی یعنی ضمان می‌کند در صورتی‌که بازی‌کنان فوتبال مرتکب ترک کمک به مصدومین ورزشی شوند قطعاً برای آن‌ها ایجاد ضمان می‌کند.

۵- نتیجه گیری

۱- قانون‌گذار ایران و فرانسه ابتدائاً و استمرار فعالیت‌های ورزشی را به دلیل وجود برخی مصالح من جمله تندرستی می‌پذیرند حال در وقوع حادثه زیان‌بار مفسده ایجاد می‌شود به این دلیل ورزشکاران برای رفع مفسده تکلیف به رفع زیان دارند و طریقه اجرای آن توقف فعالیت ورزشی برای فراهم شدن زمینه امداد رسانی پزشکی است.

۲- در تمام سیستم‌های حقوقی دنیا کمک به مصدومین ورزشی به‌عنوان یک تکلیف عمومی و ناشی از حکم اخلاق و الزامات اجتماعی من جمله تعاون و مشارکت است به این دلیل خاص سیستم حقوقی ایران و فرانسه نیست پس کلیه ورزشکاران در تمامی فعالیت‌ها خود به‌ویژه رقابت‌های پرخطر ملزم می‌باشند ورزشکار در معرض خطر جانی قریب الوقوع را تحت شرایط خاص نجات دهند و به‌ویژه این‌که موضوع بحث مربوط به حق حیات دیگری و به عنوان ملکه حقوق مطرح می‌باشد.

۳- از آنجاکه قواعد و مقررات یکسان در کشورهای عضو فدراسیون بین‌المللی فوتبال فیفا وجود دارد هم چنان‌که در آخرین اراده فیفا در سال ۲۰۱۹ بر لزوم رعایت آن تصریح شده‌است لذا معیار تشخیص عرف ورزش یا رفتار متعارف در هر دو سیستم حقوقی ایران و فرانسه یکسان است به این دلیل با توجه به بند یک ماده ۱۱ و بند (ب) ماده ۱۲ آیین‌نامه انضباطی فیفا می‌توان ترک کمک به مصدومین ورزشی را از مصادیق رفتار غیرحرفه‌ای یا تقصیر برشمرد.

۴- اگرچه در هر دو سیستم حقوقی ایران و فرانسه مواد قانونی صریح درباره تکلیف به کمک و مسئولیت مدنی ورزشی ناشی از ترک کمک وجود ندارد اما در حقوق ایران به‌موجب مواد ۹۵۲ و ۳۳۱ قانون مدنی و مواد یک قانون مسئولیت مدنی و اصل چهلم قانون اساسی و ماده ۱۵۸ و ۲۹۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و ماده

واحدی قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین ورزشی و رفع مخاطات مخاطی کرات جانی مصوب ۱۳۵۴ و در حقوق فرانسه مواد ۱۲۴۱ و ۱۳۵۲ و ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ قانون مدنی مصوب ۲۰۱۶ و ماده ۶۲ و ۶۳ قانون جزا مصوب ۱۹۶۰ به صورت عام درباره‌ی موضوع بحث وجود دارد و بعضاً هم انصراف از حوزه ورزشی است اما با توجه به وجود الزام اجتماعی به معنای عام در رفع خطرات جانی از دیگران می‌توان شمول حکم کلی را در حوزه ورزش تسری داد و به‌ویژه این‌که قوانین و مقررات فیفا حول و محور رفتار متعارف ورزشی شامل کمک به مصدومین می‌شود.

۵- ترک کمک به مصدومین ورزشی موجب می‌شود فعالیت‌های ورزشی نامشروع و زیان‌بار شود و نیز موجب شیوع انواع رفتارهای ورزشی غیراخلاقی من جمله خود اندیشی، خشونت، کینه‌توزی، انتقام، نفرت و بدبینی نسبت به حوزه ورزشی شود و این مفسده‌ای خطرناک برای جوامع امروزی ورزش خواهد بود.

۱. اردبیلی، محمد علی (۱۳۷۹)، حقوق جزائی عمومی، تهران: نشر میزان، چاپ سوم.
۲. امامی، سید حسن (۱۳۷۴) حقوق مدنی، تهران: کتابفروشی اسلامیة، چاپ یازدهم، جلد دوم،
۳. الانصاری، مرتضی (۱۴۱۴) رسائل الفقهیه، قم: الموتر المئوی للیخ الاعظم الانصاری، چاپ اولف
۴. آقایی نیا، مهدی (بی تا) حقوق ورزشی، تهران: نشر میزان، چاپ پنجم،
۵. باریکلو، علی رضا (۱۳۸۹) مسئولیت مدنی، تهران: نشر میزان، چاپ سوم،
۶. بجنوردی، سید محمد حسن (۱۴۲۴) القواعد الفقهیه، تهران: نشر دلیل ما، جلد ششم،
۷. جعفری تبار، حسن (۱۳۸۳) مبانی فلسفی تفصیر حقوقی، تهران: شرکت سهامی انتشار
۸. جلوس، خاجه نصرالدین (۱۳۵۶) اخلاق ناصری، تهران: انتشارات خوارزمی
۹. حائری شاه باغ، سید علی (۱۳۷۶) شرح قانون مدنی، تهران: انتشارات گنج دانش، چاپ اول،
۱۰. الخوانساری، شیخ موسی (۱۴۱۸) منیه الطالب، تقریرات میرزائی نائینی، تهران: موسسه النشر اسلامی، جلد سوم،
۱۱. خوئی، سید ابوالقاسم (بی تا)، تکمله المنهاج، قم: چاپخانه علمی، چاپ دوم، جلد دوم،
۱۲. دل وکیو، ژوژ (۱۳۳۶) تاریخ فلسفه حقوق، توجیه: جوار واحدی، تهران: انتشارات نیل
۱۳. رشتی، میرزا حبیب الله (۱۳۸۸) الا لتقاطات، کتاب الغضب، تصحیح و تحقیق حسن قاسمی، تهران مدرسه عالی شهید مطهری، چاپ اول،
۱۴. زراعت، عباس (۱۳۷۹) شرح قانون مجازات اسلامی - بخش کلیات، تهران: انتشارات ققنوس، چاپ اول،
۱۵. سبزواری (۱۴۲۳) کفایه الاحکام: تحقیق مرتضی واعظی اراکی، قم: موسسه نشر اسلامی، چاپ اول، جلد دوم،
۱۶. سیستانی، السید علی الحسین (۱۴۱۴) قاعده لا ضرر و لا ضرار، قم، نشر مکتب آیت الله سید السیستانی، چاپ اول،
۱۷. شهید ثانی (۱۴۱۳) مسالک الافهام الی تنقیح شرایع الاسلام، قم: موسسه المعارف الاسلامیه، چاپ اول، جلد ۱۲،
۱۸. صفایی، سید حسین و رحیمی: حبیب الله (۱۳۹۷) مسئولیت مدنی تطبیقی، تهران: انتشارات شهر دانش، چاپ اول،
۱۹. الصور، سید محمد (۱۴۱۷) ماوراء الفقه، بیروت: دارالاضواء، چاپ اول،
۲۰. طباطبایی مومتمنی، منوچهر (۱۳۷۰) آزادی های عمومی و حقوق بشر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
۲۱. عدل، مصطفی (۱۳۷۳) حقوق مدنی، قزوین: انتشارات حجر العلوم، چاپ اول،
۲۲. علامه حلی (۱۴۲۲)، تحریر الاحکام، تحقیق ابراهیم بهادری، زیر نظر جعفر سبحانی، قم: موسسه الامام الصادق (ع)، چاپ اول، جلد دوم،
۲۳. غفاری فارسانی، بهنام (۱۳۸۷) مسئولیت مدنی ناشی از ترک نجات جان دیگری، تهران: نشر میزان، چاپ اول:
۲۴. قاسم زاده، سید مرتضی (۱۳۹۰) الزام ها و مسئولیت مدنی بدون قرارداد، تهران: انتشارات میزان، چاپ نهم،
۲۵. کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۲) حقوق مدنی، الزام های خارج از قرارداد - ضمان قهری، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ سوم، جلد اول،
۲۶. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۵)، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ دوم، جلد پنجم،
۲۷. محقق الحلی، جعفر بن الحسن (۱۳۸۹)، شرایع الاسلام، نجف: مطبعه الاراب، چاپ اول،
۲۸. مقدادی، محمد مهدی، (۱۳۹۳) مبانی فقهی و حقوقی مسئولیت مدنی ورزشکاران، قم: انتشارات دانشگاه سفید، چاپ اول:
۲۹. مکارم شیرازی (۱۳۸۰) القواعد الفقهیه، قم: مدرسه الامام امیر المومنین (ع)، چاپ پنجم،

۳۰. موسی، جوان (۱۳۲۶) مبانی حقوق، تهران: شرکت چاپ رنگین، جلد اول،
 ۳۱. نجفی، شیخ محمد حسن (۱۳۶۷) جواهر الکلام، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه، جلد ۴۳.

منابع انگلیسی

۱. Brun,ph,pierre (۲۰۱۱),le nestour dreton , droit de la responsabilite , paris:l.a.m.y
۲. Carbonnier (۱۹۹۶) droit. Civil, vol۴ , ۲e ed, paris
۳. Donnedicu de vabres(۱۹۵۳) traite de droit penal et legislations crimmilles emparees paris , droit griminel , ۳ed, paris:dalloz
۴. Flour, j.aubert (۲۰۰۹), le rapport d obligations , t۴, ۲ed, paris: sirey
۵. Letournau, ph(۲۰۰۸), droit de la ewnsponsabilite et des contrats , ۷ eed, paris: dalloz
۶. Malaueie et aynes(۱۹۹۲) , cours de droit civil, les obligations , ۳ ed , paris
۷. Malaurie et aynes (۱۹۹۲) , cours de droit civil, les obligations , ۳ed, paris
۸. Marty , get Raynaud(۱۹۶۲) droit civil, ۱ vol, paris
۹. Marty,get Raynaud (۱۹۶۲)droit civil, ۱ vol, paris
۱۰. Mazeaud, h.l.j (۱۹۹۱) lecons de droit civil, obligations vol۵, ۸eed, paris
۱۱. Nestour dreton , droit de la responsabilite, pais:l.a.m.y
۱۲. Savatier, rene (۱۹۷۴) , la theorie des obligations: vision juridique et economique troisieme, paris: dalliz
۱۳. Terre, fracois (۱۹۹۹) droit civil, les obligations, ۱e ed, paris:dalloz
۱۴. Terre, fracois(۱۹۹۹) droit civil , les obligations , ۱ ed, paris:dalloz
۱۵. Viney et jourdan (۱۹۹۸) droit civil, introduction a la responsabilite, ۲ ed, paris.

تحلیل مقایسه ای مبانی قانونی مسئولیت مدنی ورزشکاران ناشی از ترک کمک به مصدومین حوادث ورزشی با تکیه بر قانون فیفا مصوب ۲۰۱۹ و لحاظ ورزش فوتبال در سیستم قضایی و حقوقی ایران و فرانسه